



1925 чылдың август
31-де үнүн эгелээн

ШЫН

№ 19
(18139)

2012 чылдың
февраль 16,
четверг

Садар өртээ
5 рубль.

Интеллектуал-политиктиг солун

e-mail:shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru

Чазак Даргазының ажил-албаны

ШАГААНЫҢ БУДУУ АЙЫНДА

Чөөн-Хемчик, Өвүрге болгулаан Шагаа бүдүү-
зүнүн чолукшулга ужуражылгаларының соонда ТР-
ниң Чазак Даргазы Шолбан Кара-оол Мөңгүн-
Тайга кожууннун чурттакчыларының чалалгазы-
биле Мугур-Аксинга, Мөген-Бүрен сумузунга,
Тываның бир ыдык черлериниң бирээзи — Мөң-
гүн-Оваага кожууннун ат-алдарлыг хоочуннары-
биле, мурнакчы малчыннар-биле чолукшаан.

Кызыгаар кожууннун чуртта-
кчылары-биле ужуражылгаларга
Шолбан Кара-оол одалганың,
кыштаглаашкынын, өөредилге
болгаш кадык камгалалының
айтырыгларын кичээнге алган.
Чалдан чылче сарлыктарның баш
саны эвээжеп турары дүвүренчиг
байдал дээрзин малчыннар дың-
натканнар. Амгы үеде кожуунда 8
мүн хире баш сарлыктар бар, 2010
чылдың кадыг-берге кыжынында
800 баш сарлык чудап өлгенин,
Чазактын талазындан деткимче
наал турарын «Мөген-Бүрен»
КУБ-тун директору Өшкү-Саар
Доржак хараадал-биле чугаалаан.
Чазак Даргазы Мөңгүн-Тайга
кожууннун сарлык кадарчыла-
рынга күрүнениң талазындан
деткимче көргүзери-биле Көдээ
ажыл-агый яамызынга Дээди
уралдың депутаттары-биле кады
арлык ажил-агыйының хөгжүл-
езиниң тускай республика
программазын белеткээрин айты-
ан. Оон аңгыда бо чылдың сеп-
телге-тудуг ажилдарының планын
Тоолайлыгның көвүрүүн кири-
ин, Саглы-Мугур-Аксы аразында
руктун эң-не айылдыг черле-
ринге септелгени чорударын дем-

деглээн.

Кожуун төвүнге ужуражылга
соонда Чазак Даргазы Шолбан
Кара-оол Мөңгүн-Овааның эдээнде
«Малчын» күрүнениң унитарлыг
бүдүрүлгезиниң хой болгаш сар-
лык кадарчылары-биле чолукшуп,
кел чыдар Шагаа-биле байырын
чедирип, кышты хүр-менди эр-
терин, каш хонгаш удатпас чы-
мыштыг мал оолдаашкыны че-
дишкенин болурун күзээн. Ша-
гаа бүдүүзүндө келген аалчыны
Мөңгүн-Оваа чоогунда Дестиг-
Кара деп черде кыштаглап турар
мурнакчы малчын Мөңгүн-оол Дон-
гак өөнге уткуп хүлээп алган.
Эрес-кежээ малчынның 500 ажыг
шээр малы, 70 баш сарлык болгаш
чылгы малы кышты хүр-менди
эртип турар.

Шолбан Кара-оол мал оол-
даашкынының уезинде Чазактын
талазындан боттук дуза чедире-
риниң айтырыгларын өөренип
корген. Ол ышкаш чолукшулга
дээн чижектиг езу-чаңчылдарны
диргизериниң уjur-утказынга,
чоокта болган адалар чыыжынга
көдүрген эр кижиниң өг-бүлөде
ролюнга, аныяк-өскенни арага-
дарыдан ырак турарын чедип алы-



Мугур-Аксинга хоочуннар-биле чолукшулга.

рынга хамаарыштыр ажык чугаа-
ны кылган. Тываларның чагай
чаңчылы езугаар чүгле эр хин-
диктиглер Мөңгүн-Овааның бажын-
че углапканнар.

Мөңгүн-Оваа — Тываның эң-
не бедик, 4 муң метр чедип турар
бедии — Мөңгүн-Тайганың эдээнде,
кайгамчык чараш, ыдыктыг оваа-
ларының бирээзи. Мөңгүн-Овааны
долгандыр Ак-Адыр, Мугур-Бажы,
Кашпы бажы база-ла Тываның
эң-не бедик мөңгө меңгилерлиг
сыннары болур. Тываның чамдык
кожууннарында 40 градус чыккы-
лама сооктар турда, мында башкы
час сагындырар. Мөңгүн-Оваа
бажынга Шолбан Кара-оол Мөң-
гүн-Тайга кожууннун болгаш бүгү
Тываның чонунун сүлдөзи бедик
болзун деп чалбарып, хей-аът
туктарын аскан.

2010 чылдың Наадым чемпион-
нары, хой ажы-төлдүг Артыш биле
Чейнеш Салчактарның Алды-блй-
мааты деп черде аалынга чедип,
«Мөген-Бүрен» күрүнениң унитар-
лыг бүдүрүлгезиниң малчыннары-
биле ужурашкан.

Тываның бүгү кожуун-сумула-
рының аныяктарына үлегер-чижек
болур Артыш биле Чейнеш ка-
йызы-даа чаа-ла үжен хар ажып
чоруурлар. Амгы үеде беш оол-
дарының ынак ада-иези. Улуг ог-
лу Саид тос харлыг, Сайыны 8
харлыг, Аянчы 4 харлыг, Аянды 1
харлыг база аалдың чаа үнүп кел-
ген чылда белээ болган. Аяндайы
чаа-ла бир айлыг. Шолбан Кара-
оол аалдың ээлеринге эң хеймер
кадарчызы бир айлыг, амдызын-
да ааткыш кавайда Аяндайның
төрүттүнгени-биле байырын че-
дирип, кан кадык доругуп, чурту-
нун төлөптиг оглу бооп өзөрин
күзээн. Артыш, Чейнеш Салчак-
тар күрүнениң унитарлыг бүдүрүл-



Бир айлыг Аяндайга баштайгы белек.

айтырыгларын онза хыналдага ап,
Кызыл-Хая ортумак школазынга
бүдүн класстың дериг-херекселин
алыр сертификатты тывыскан.
Шолбан Кара-оол «Мөген-Бүрен»
КУБ-тун 2011 чылда ажиткан
макарон кылыгларын бүдүрер цех-
тиң ажылы-биле таныжып корген.
Биче бүдүрүлгениң даргазы Сай-
лыкмаа Конгаржап-биле дуза-
лакчы быжырыкчы Дарима Иргит
2001 чылда хлеб быжырып эге-
лээннер. Бир айда 1600 хире хлеб
болгаш булочка кылыгларын са-
дып үндүрүп турарлар. 2011 чыл-
дың ноябрьда макарон цехи ажыг-
лалга киргенден бээр, тус черниң
үскен далганы мөген-бүренчи-
лерниң ынак чеми апарган. Мөңгүн-
Тайганың макарон кылыглары Кы-
зылдың садыг-ярмаркаларынга
долузу-биле саттына бээрин баш-
тайгы шенелделер бадыйткаан.
Кожууннардан чагыглар аайы-
биле база ажылдап өөрени
бергеннер.

Дараазында Шолбан Кара-оол

гези «Мөген-Бүренниң» болгаш
ада-иезиниң хууда малын хүлээнип
алган, онча-менди өстүрүп чо-
руурлар. Аныяк малчыннар 2010
чылда 100 баш төрүүр хойга
онааштыр 130 баш хураганны кам-
галап ап, республика Наадымының
чемпионнары болганнар. Ол ыш-
каш Мөңгүн-Тайга кожууннун 70
чыл оюнда автомашина-биле шаң-
натканнар. Шээр малдан аңгыда,
40 ажыг баш сарлыктарны өстүрүп
турарлар. Чазак Даргазы аныяк,
хой ажы-төлдүг малчыннарның
кызымак, күрүнезинге кирип
чоруур улуг-хуузу бедии-биле
үнелеп, «УАЗ» маркалыг автома-
шинаны белекке бээр болган.
Көдээ ажил-агый сайыды Арис
Саая электри шимчедикчизин аал-
дың ээзинге хүлээди берген. Мал-
чыннар хүндүткелдиг аалчызынга
Шагаа белээ болур тыва тонну,
хөрөктээшти, тыва мойтук идик-
терни белекке сунганнар.

(Уланчызы 2-ги арында).



Мурнакчы малчыннар Артыш, Чейнеш Салчактарның өг-бүлөзи.

ШАГААНЫҢ БУДУУ АЙЫНДА



Мурнакчы малчын
Мөңгүн-оол Донгак.

(Төңүзү. Эгези 1-ги арында).

ТР-нің Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оолдун Шагаа айының бүдүүзүндө үш хуннун дургузунда үргүлчүлзүн Чөөн-Хемчик, Өвүр, Мөңгүн-Тайга кожууннарга чолукшулга ужуражылгалары Россияның болгаш Тыва Чазактың кылып чорудуп турар ажылын долузу-биле деткип турарын, бо хевээр социал-экономикалык хөгжүлдеже угланган ажыл-агыйны уламчылаарына сонургалдыг дээрзин чондан кирген санал-оналдар, чагыг-сүмелер көргүскен. Ужуражылгалар үезинде кирген чагыглар онза кичээнге алдынган, аңаа хамаарыштыр ажылды Чазак кежигүннери амдыгааштан чорудуп эгелей берген.

Назым ДОРЖУ.

Тываның эң-не ырак суурунда үскен далганны бүдүрүп турар

2012 чылда республиканың бараан бүдүрүкчүлеринин чылы

уламчылаар. Ынчангаш Тывага бүдүрүп үндүргөн барааннарга чонун хереглелин күштелдиреринин сорулгалары чер-черлерде салдынган. Республика девискээринге бүдүрүп үндүргөн продукцияларга «Тывага кылган» деп бижиктиг демдек көстүп келир. Ол демдекти алырынга бир дугаар кордакчылар — сарлык ажыл-агыйлыг «Мөген-Бүренин» бараан бүдүрүкчүлери.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол каш хонук бурунгаар барыын кожууннарынче сургакчылап чорааш, Мөген-Бүренге чеде бээрге, оон директору Өшкү-Саар Ооржак ажыл-агыйның бүдүрүп турары продукциялар-биле хүндүлүг аалчыны таныштырган. Ажыл-агый колдуунда тыва национал аш-чем бүдүрер угланышкынныг.

— Мен бодаарымга, кижини янзы-бүрү социал деткимче акшалар-биле дыка амдажыдып турбайн, ону азырадыкчы хөөндө адыраары чугула. Баштайгы үеде ол бодунуң күжү-биле кандыг-бир ажылды эгелеп алырын чедип алыр апаар. Оон соонда аңаа амыдырап-чурттаар акша-хөрөңги ажылдап алыр арга тургустунар — деп, Өшкү-Саар Ооржак чугаалап турар. — Бис бодувустун ажыл-агыйывыстың контора бажыңыга септелге ажылдарын кылгаш, аңаа улуг эвес аалчылар бажыңын ажиттывыс. Ында эки дериттинген өрээлдер, тус черниң продуктуларындан белеткээр амданныг, чаагай аш-чемниң столовая бар. Оон чанында далганааны, хлебти быжырып, хавында «Мөген-Бүренге бүдүргөн» деп демдек бижиктиг үскен далганны кылып турар. Ону чаңгыс чер-чурттугларывыс күзелди-биле садып ап турар.

Чыл санында Кызылга эртип турар кидистен кылыглар фести-



Макарон цегиниң эргелекчизи Сайлыкмаа Конгаржап биле Дарима Иргит.

валында Мөңгүн-Тайганың мастерлеринин продукциязы черле үр чытпас. Оон кылган бөрттерни, чымчак идиктерни, уругларга суй белектерни улус саадатпайн садып ап турар. Бүдүрүлгө чери кидистен кылыгларны тускай өңнөр-биле будуп шыдаар дуржулгалыг.

Бо чылын тус черниң бараан бүдүрүлгелери боттарының ажылдаар дериг-херекселдерин чаартыр болза, күрүнениң талазындан 50 хуу деткимче акшаны республика бюджетинден көргүзер. Хуу кижилерниң эгелекчи чо-

руун деткири — ажыл чок чорук-биле демиселдин эң түңнелдиг хевири, күш-ажылдың ат-алдарын катап бедидериниң шын оруу, азырадыкчы хөөннү ажып алырының дээштиг чоруу болур. Тус черниң бараан бүдүрүкчүзү, үрө-түңнелдиг өңчү ээзи, үндүрүлгелерниң шынчы төлекчизи — кандыг-даа муниципалитеттерниң чөлөнгижи, оон «алдын курлавыры» болур. Олар — кожуунуң экономиказының быжыглакчылары, сайзырадыкчылары.

Идепкейлиг кижилер чаа ажыл-

даар черлерни тургузуп, тус черлерниң орулгаларын долдурунар. Ынчангаш кожуун жарыялары, көдээ ажыл-агый продукцияларын сайгарарының системасы, ону республика рыногунда дүрери — удуртулганың кол орулганы болур дээн хөөндө ажыл-агыйжы ужуражылга үеде онзаланып демдеглеттинип турган.

Долаана САЛЧ

Владимир САВИННИ
тырттырган чуруктары.

Хүндүткелдин езулары

КАЖАН-ДАА УТТУНДУРБАС

Дүүн, февраль 15-те, Кызылдың парк аксының девискээринде Афганистан Республикага шериг албан-хүлээлгезин эрттирип чорааш, амы-тынындан чарылган оолдарның аттарын бижээн тураскаал чанынга, даштыкы күрүнелерге болуп турган дайын болушкуннарының киржикчилери — дайынчы-интернационалисттерни сактып, тураскаалга дириг чечектерни болгаш венотарны салган. Митингини Россия Федерациязының болгаш Тыва Республиканың ыдык ырлары-биле ажиткан. Езулалга Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызының хүлээлгелерин күүседип турар Виталий Бартына-Сады, Дээди Хуралдың Даргазы Каң-оол Даваа, Кызыл хоорайның баштыңы Виктор Тунев, «Дайынчы акы-дуңмалышкы чорук» фондузунуң даргазы Юрий Кара-оол дээш, оон-даа өскелер киришкен.

— Хүндүлүг чонум! Россиядан дашкаар күрүнелер Корея, Югославия, Хорватия, Ангола, Испания, Афганистан чурттарында чоруп турган дайын-чаага бистиң чуртувустун оолдары хөйү-биле кирип, эндерик кижилерниң дайын шөлдеринге амы-тынындан чарылган. Тывадан чоруткан 414 дайынчыларның 12-зи Афганистандан ээл келбейн барган. Ынчалза-даа оларның эрес-дидим чоруу кажан-даа уттундурбас. Оларга хүндүткелдин езузун көргүзүп, үнелелди бээр бис. Дайынчыларга чырыткылыг тураскаал, оларның чоок кижилеринге ханы хүндүткелди илередип тур мен — деп, Виталий Бартына-Сады чугаалаан.

Аалчыларның чүве чугаалаа-

нының соонда кажыыдалдың минутазын чарлап, тураскаалга дириг чечектерни болгаш венотарны салган.

Даштын агаарның температуразы соок-даа болза, езулалга кирип келгеннерниң саны хөй болган: афганчылар, оларның дөргүл-төрелдери, школачылар, янзы-бүрү албан черлеринин ажылдакчылары база бодун чурттакчы чон. Мында келген кижилериниң амыдырал-чуртталгазында Афганистан дайыны балалбас исти арттырган. Чижээлээрге, митингиде кир-

жип келген Ленаның ачазы, Саянның акызы, Светлананың өөнүң ээзи — Афган дайынының киржикчилери. Оларның чугаазының утказы чаңгыс — кээргел чок дайындан оларның чоок кижилери бурган авыралында бүдүн-бүрүн ээл чанып келгеш, ундаралга алыспайн, амыдырал-чуртталгазын уламчылап, келир үениң салгалына, ылаңгыя шериг чоруур оолдарга, боттарының үлегерин көргүзүп, арга-дуржулганын үлежип чоруур. Дайынчылар доктаамал ужуражып, чурттуң

сайзыралына үлүг-хуузу кириштирип, дайынга бажын салган эштеринин улузун утпайн, бот-боттарынга дузалажып, сырый харылзажып турар.

Келген чонун арын-шырайында оларның сагыш-сеткилинде доюлган бодалдары, кажыыдалдың хөөннери, чүрээниң ханызындан муңгаралы көстүп турган. Оларның чартык кези аныяктар болганын демдегледип каайн.

Азияна ТАУ белеткээр.

Виталий ШАЙФУЛИННИ
тырттырган чуруу.



ХООЧУННАРНЫ ХӨЙ-НИИТИ ЧӨВҮЛӨЛДЕРИ ТУРГУСТУНАР

Тываның муниципалitetтеринге хоочуннары хөй-ниити чөвүлелдер тургустунар.

Оларның составына аңгы-адырларга күш-ажылдың өрткөн хүндүлүг кижилер кирип, ылаңгыя көдээ ажыл-агый хоочуннары аажок улуг хуу дузалыг. Ындыг сорулганы Тываның Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол муниципалitetтеринин ажылын чугаалашкан хуу кожууннар чагырыкчылары мурнунга салган. Ырак-урак черлерде чылыг болгаш электр энергияны, бюджет адырларын, ажылдакчыларына шалын турарын дугайында чугаалап болган.

Хөй-ниити чөвүлелдерин тургузарында дугайында бодал Чөөн-Хемчик, Өвүр болгаш Мөңгүн-Тайга кожууннарга ажылчылар чорук кылып чораан үезинде тывылган дээрзин ол чугаалап Пенсияда оор дыка хөй хоочун бодунуң республиказының чорук чоруу дээш ажылдаар күзөлдү дээрзин ол дыңнаткан. Олар сайзыралдың дыка хөй төлөөлүлдеринге акша-шалын чок кижилерге беленнер.

Хүндүлүг дыштанылгалар оор хоочуннар-биле харылзаны тургузарын муниципалitetтеринин удуртукчуларындан ол негизин Чурттакчы чон-биле ындыг хуу заа чогулчалыг шийтпир хуу алырынга дузалыг болур.

ТР-ниң албан-езуу сайты

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

Тыва Республиканың өнчү-хөреңгизинче хүлээп алдыган «Кызылдың автомобиль орук техникуму» ортумак профессионал өөредилге күрүнениң федералдыг өөредилге албан чериниң дугайында

2012 чылдың февраль 9 №52 Кызыл хоорай

2004 чылдың август 22-де "Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер киригени болгаш Россия Федерациязының "Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүс-күч органның организастаарының ниити принциптериниң дугайында" болгаш "Россия Федерациязынга тус чер бот-башкарылганын организастаарының ниити принциптериниң дугайында" Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер киригени дугайында" Федералдыг хоойлуга хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулгазының чамдык актыларын күш чок деп хүлээп алганының дугайында" №122-ФХ Федералдыг хоойлунун 154 чүүлүнүн 11 кезээн езугаар, Россия Федерациязының Чазаның 2011 чылдың декабрь 29-та №2413-р Айтышкынынга, Тыва Республикада күрүне өнчү-хөреңгизин эргелеп-башкаарының талазы-биле федералдыг агентилелиниң Девискээр эргелелиниң 2012 чылдың январь 18-те "Федералдыг өнчү-хөреңгизин болуп турган оперативтиг эргелелиниң быжыглат-тылган турган "Кызылдың автомобиль орук техникуму" федералдыг күрүне өөредилге албан чериниң эгидилге чокка дамчыдарының дугайында" №5-03/р Айтышкынынга болгаш Тыва Республикада күрүне өнчү-хөреңгизин эргелеп-башкаар талазы-биле девискээр агентилелиниң удуртукчузунун 2012 чылдың январь 20-де бадылааны федералдыг күрүне албан черин хүлээп-дамчытканының актызынга даянып, Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. "Кызылдың автомобиль орук техникуму" федералдыг күрүне өөредилге албан черин Россия Федерациязының Транспорт хамызынга (чөлшээржилге-биле) дамчыда-рынга чедир Тыва Республиканың өнчү-

Тыва Республиканың өнчү-хөреңгизинче хүлээп алдыган «Тываның көдээ ажил-агый техникуму» ортумак профессионал өөредилге күрүнениң федералдыг өөредилге албан чериниң дугайында

2012 чылдың февраль 9 №53 Кызыл хоорай

2004 чылдың август 22-де "Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер киригени болгаш Россия Федерациязының "Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүс-күч органның организастаарының ниити принциптериниң дугайында" болгаш "Россия Федерациязынга тус чер бот-башкарылганын организастаарының ниити принциптериниң дугайында" Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер киригени дугайында" Федералдыг хоойлуга хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулгазының чамдык актыларын күш чок деп хүлээп алганының дугайында" №122-ФХ Федералдыг хоойлунун 154 чүүлүнүн 11 кезээн езугаар, Россия Федерациязының Чазаның 2011 чылдың декабрь 29-та №2413-р Айтышкынынга, Тыва Республикада күрүне өнчү-хөреңгизин эргелеп-башкаарының талазы-биле федералдыг агентилелиниң Девискээр эргелелиниң 2012 чылдың январь 18-те "Федералдыг өнчү-хөреңгизин болуп турган оперативтиг эргелелиниң быжыглат-тылган турган "Тываның көдээ ажил-агый техникуму" федералдыг күрүне өөредилге албан чериниң эгидилге чокка дамчыдарының дугайында" №5-22/р Айтышкынынга болгаш Тыва Республикада күрүне өнчү-хөреңгизин эргелеп-башкаар талазы-биле девискээр агентилелиниң удуртукчузунун 2012 чылдың январь 20-де бадылааны федералдыг күрүне албан черин хүлээп-дамчытканының актызынга даянып, Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. "Тываның көдээ ажил-агый техникуму" федералдыг күрүне өөредилге албан черин Тыва Республиканың өнчү-хөреңгизинче хүлээп алыр.

Тыва Республиканың Чазаның 2012 чылдың февраль 9-та №53 доктаалы-биле хүлээп алган

«Тываның көдээ ажил-агый техникуму» күрүнениң бюджет өөредилге

хөреңгизинче хүлээп алыр.

2. "Кызылдың автоорук техникуму" федералдыг күрүне өөредилге албан чериниң адын болгаш хевирин Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Кызылдың транспорт техникуму" деп өскерттир.

3. Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызынга күрүнениң бюджет өөредилге албан чериниң (моон ыңай - күрүнениң бюджет албан чери) тургузукчузу албан-хүлээлгелерни болгаш бүрүн эргелерни онаар.

4. Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңгилер хамаарылгаларының яамызынга:

Тыва Республиканың күрүне өнчү-хөреңгизиниң реестринге ооң мурнунда "Кызылдың автоорук техникуму" ортумак профессионал өөредилгениң федералдыг күрүне өөредилге албан черинге оперативтиг эргелеп-башкаары эргелиг быжыглааны өнчү-хөреңгизини Тыва Республикада күрүне өнчү-хөреңгизин эргелеп-башкаар талазы-биле девискээр агентилелиниң удуртукчузунун 2012 чылдың январь 24-те бадылааны федералдыг күрүне албан черини хүлээп-дамчытканының актызынга даянып (моон ыңай - 2012 чылдың январь 24-те №1 акт), кирир.

5. Күрүнениң бюджет өөредилге албан чериниң адының болгаш хевириниң өскерилгени-биле холбашкан хемчеглерниң коштунган планын бадылаар.

6. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарга парлаар.

7. Бо доктаалды күүселдезиниң хыналдазын Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Канцеляриязының болгаш Чазаның Аппаратының социал политика эргелелинге дагзыр.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының оралакчызы А.ДАМБА-ХУУРАК.

албан чериниң адының болгаш хевириниң өскерилгени-биле холбашкан хемчеглерниң ПЛАНЫ

Хемчеглер	Күүседир хуусаазы	Харысалгалыглар
Тыва Республиканың чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы-биле чөлшээржилге езугаар Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Тываның көдээ ажил-агый техникумунун" уставын бадылаар.	Адын өскерттир дугайында шийтпир үнген соонда, 15 хонук дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы, ТР-ниң Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы
Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Тываның көдээ ажил-агый техникумунун" уставын үндүрүг органынга бүртүкедир	Уставты бадылаан соонда, 3 хонук дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы, Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Тываның көдээ ажил-агый техникуму"
Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Тываның көдээ ажил-агый техникумунга" күрүне даалгазын тургузар	Адын өскерттир дугайында шийтпир үнген соонда, бир ай дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы
Тыва Республиканың күрүне өнчү-хөреңгизиниң реестринге ооң мурнунда "Тываның көдээ ажил-агый техникуму" ортумак профессионал өөредилгениң федералдыг күрүне өөредилге албан черинге оперативтиг эргелеп-башкаары эргелиг быжыглааны өнчү-хөреңгизини кирир	2012 чылдың бирги кварталы	ТР-ниң Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы

Тыва Республиканың Чазаның 2012 чылдың февраль 9-та №52 доктаалы-биле хүлээп алган

«Кызылдың автоорук техникуму» күрүнениң бюджет өөредилге албан чериниң адының болгаш хевириниң өскерилгени-биле холбашкан хемчеглерниң ПЛАНЫ

Хемчеглер	Күүседир хуусаазы	Харысалгалыглар
Тыва Республиканың чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы-биле чөлшээржилге езугаар Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Кызылдың автоорук техникумунун" уставын бадылаар.	Адын өскерттир дугайында шийтпир үнген соонда, 15 хонук дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы, ТР-ниң Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы
Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Кызылдың автоорук техникумунун" уставын үндүрүг органынга бүртүкедир	Уставты бадылаан соонда, 3 хонук дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы, Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Кызылдың автоорук техникуму"
Тыва Республиканың күрүнениң ортумак бюджет профессионал өөредилге чери "Кызылдың автоорук техникумунга" күрүне даалгазын тургузар	Адын өскерттир дугайында шийтпир үнген соонда, бир ай дургузунда	ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы
Тыва Республиканың күрүне өнчү-хөреңгизиниң реестринге ооң мурнунда "Кызылдың автоорук техникуму" ортумак профессионал өөредилгениң федералдыг күрүне өөредилге албан черинге оперативтиг эргелеп-башкаары эргелиг быжыглааны өнчү-хөреңгизини кирир	2012 чылдың бирги кварталы	ТР-ниң Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы

Күш-ажылдың хоочуннарынга, тылдың ишчилеринге, агартыган кижилерге, политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге, агартыган кижилерниң болгаш репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерниң өг-бүлелериниң кежигүннеринге социал деткимчениң чамдык хемчеглерин хандыраары-биле чарыгдалдарының кезин дуглаарынга ай санының акша төлевирин тыпсырының чурумун болгаш негелделерин бадылаарының дугайында

2012 чылдың февраль 14 №73 Кызыл хоорай

1991 чылдың октябрь 18-те Россия Федерациязының "Политиктиг репрессиялардан когарааннары агартырының дугайында" №1761-хуулузунга, 1995 чылдың январь 12-де "Хоочуннар дугайында" №5ФХ Федералдыг хоойлуга, 2004 чылдың декабрь 29-та Тыва Республиканың "Агартыган кижилерге болгаш политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге социал деткимчениң хемчеглериниң дугайында" №1147 УХ-1, 2004 чылдың декабрь 29-та "Күш-ажылдың хоочуннарының болгаш тылдың ишчилериниң социал деткимчезиниң хемчеглериниң дугайында" №1159 УХ-1 хоойлуларынга дүүштүр Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Күш-ажылдың хоочуннарынга, тылдың ишчилеринге, агартыган кижилерге, политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге, агартыган кижилерниң болгаш репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерниң өг-бүлелериниң кежигүннеринге социал деткимчениң чамдык хемчеглерин хандыраары-биле чарыгдалдарының кезин дуглаарынга ай санының акша

төлевирин тыпсырының чурумун болгаш негелделерин бадылаар.

2. Агартыган кижилер болгаш репрессиялардан когараан деп санаткан күш-ажылдың хоочуннарынга, агартыган кижилерге, политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге, агартыган кижилерниң болгаш репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерниң өг-бүлелериниң кежигүннери болуп турар күш-ажылдың хоочуннарынга болгаш тылдың ишчилеринге ай санының акша төлевирлерин (моон соңгаар-ай санының акша төлевирлери дээр) чедирериниң болгаш шилчидериниң чарыгдалдарын ай санының акша төлевирлерин алыр ол-ла дөстөрдөн боттандыраар кылдыр доктаадып тургузар.

3. Ай санының акша төлевирин чедирерин болгаш шилчидерин боттандырып турар федералдыг почта харылзаазының, саң-өөкредит албан черлериниң болгаш өске-даа албан черлериниң болгаш организацияларның ачы-дуза төлевириниң чарыгдалдарын ай санының акша төлевирин чедирерин бол- (Уланчызы 4-кү арында).

(Төпчүзү. Эгези 3-кү арында).

гаш шилчидерин боттандырып турар албан черлеринин болгаш организацияларның ачы-дуза чедиреринин экономика талазы-биле бадыткаан чарыгдалдарын барымдаалап санаан хемчээлинге дүүштүр акшаландыраар.

4. Ай санының акша төлевирин тыпсырын болгаш төлээрин Тыва Республиканың Кызыл, Ак-Довурак хоорайларының болгаш кожууннарының чонунуң социал камгалал органнары 2005 чылдың декабрь 28-те Тыва Республиканың "Хамаатыларның чамдык категорияларына социал деткимчениң хемчеглеринин талазы-биле Тыва Республиканың чамдык күрүне бүрүн эргелерин муниципалдыг тургузууларын тус чер бот-башкарылга

органнарына тыпсырының дугайында" №1560 УХ-1 хоойлузунга дүүштүр боттандыраарын доктаадып тургузар.

5. 2004 чылдың декабрь 28-те Тыва Республиканың Чазаның "Пенсионер азы инвалид болуп турар күш-ажылдың хоочуннарына, тылдың ишчилеринге, политиктиг репрессиялардан агартынганнарга, когарааннарга ай санының акша төлевиринин хемчээлинин болгаш чурумунуң дугайында" №120 доктаалын күжүн чидирген деп санаар.

6. Бо доктаалды "Тувинская правда" болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының оралакчызы А.П.ДАМБА-ХУУРАК.

Тыва Республиканың Чазаның 2012 чылдың февраль 14-те №73 доктаалы-биле бадылаттырган

Күш-ажылдың хоочуннарына, тылдың ишчилеринге, агартынган кижилерге, политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге, агартынган кижилеринин болгаш репрессиялардан когараан деп санаткан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннеринге социал деткимчениң чамдык хемчеглерин хандыраары-биле чарыгдалдарының кезин дуглаарына ай санының акша төлевирин тыпсырының чуруму

Бо чурум ай санының төлевирин алыр эргелиг күш-ажылдың хоочуннарына, тылдың ишчилеринге, агартынган кижилерге, политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге социал деткимчениң чамдык хемчеглерин хандыраары-биле чарыгдалдарының кезин дуглаарына ай санының акша төлевирин (моон соңгаар ай санының акша төлевирин дээр) тыпсырының чурумун тодарадып турар, кижилеринин категорияларының аайы-биле эргежок чугула документилеринин даңзызын, ай санының акша төлевиринин хемчээлин тодарадып база ону тыпсырының чурумун болгаш негелделерин тодарадып турар.

1. Ай санының немелде төлевирин 2004 чылдың декабрь 29-та Тыва Республиканың "Агартынган кижилерге болгаш политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге социал деткимчениң хемчеглеринин дугайында" №1147 УХ-1, 2004 чылдың декабрь 29-та "Күш-ажылдың хоочуннарының болгаш тылдың ишчилеринин социал деткимчезинин хемчеглеринин дугайында" №1159 УХ-1 хоойлуларына дүүштүр боттандыраар.

2. Чарыгдалдарының кезин дуглаары-биле ай санының акша төлевирин Тыва Республиканың девискээринде чурттап турар хамаатыларның дараазында категориялары алыр эргелиг:

күш-ажылдың хоочуннары;
тылдың ишчилери;
агартынган кижилер;
политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилер;
агартынган кижилеринин болгаш политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннери.

3. Ай санының акша төлевирин күш-ажылдың хоочуннарына дараазында чарыгдалдарының кезин дуглаары-биле доктаадып тургускан:

телефон ажыглааны дээр абонент тө-

левиринин талазы-биле, радиону ажыглааны дээр ачы-дуза төлевиринин талазы-биле; чуртталга оран-савазында ажыглап турары ниити шөлүнүң төлевиринин талазы-биле; коммунал ачы-дузаны төлээр талазы-биле (суг хандырылгасы, суг аргыштырылгасы, амыдырал болгаш өске-даа артынчыларны үндүр сөөрткени, газ, электри болгаш чылыг энергиязын төлээринге, а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар күш-ажылдың хоочуннарына-кадыг одаар чүүлү садып алырынга болгаш ол одаар чүүлү чедирер транспорт ачы-дузанын төлээринге);

кадык камгалалдың күрүне болгаш муниципалдыг албан черлеринге диш протезтерин белеткээринге болгаш септээринге (өңнүг металлдар болгаш металл-керамика өртөөн төлээр чарыгдалдардан аңгыда);

Тыва Республиканың девискээринде кайы-даа хоорайга хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгы), ниити ажыгдалдың автомобиль транспортунга (таксиден аңгы), хоорай чоогунуң болгаш хоорайлар аразында чорурунга, ол кижилеринин кайда-даа чурттап турары хамаанчокка;

4. Ай санының акша төлевирин тылдың ишчилеринге дараазында чарыгдалдары дуглаары-биле тургускан:

эмчилеринин рецептилерин езугаар эм-таң садып алырынга;

Тыва Республиканың девискээринде кайы-даа хоорайга хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгы), ниити ажыгдалдың автомобиль транспортунга (таксиден аңгы), хоорай чоогунуң болгаш хоорайлар аразында чорурунга, ол кижилеринин кайда-даа чурттап турары хамаанчокка;

кадык камгалалдың күрүне болгаш муниципалдыг албан черлеринге диш протезтерин белеткээринге болгаш септээринге (өңнүг металлдар болгаш металл-керамика өртөөн төлээр чарыгдалдардан аңгыда).

5. Күш-ажылдың хоочуну болуп турар тылдың ишчилеринге чарыгдалдарының кезин дуглаары-биле дараазында ай санының немелде төлевирин бээр:

телефон ажыглааны дээр абонент төлевиринин талазы-биле, радиону ажыглааны дээр ачы-дуза төлевиринин талазы-биле; коммунал ачы-дузаны төлээр талазы-биле (суг хандырылгасы, суг аргыштырылгасы, амыдырал болгаш өске-даа артынчыларны үндүр сөөрткени, газ, электри болгаш чылыг энергиязы, а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар күш-ажылдың хоочуннарына-кадыг одаар чүүлү садып алырынга болгаш ол одаар чүүлү чедирер транспорт ачы-дузанын төлээринге);

6. Ай санының акша төлевирин агартынган кижилерге дараазында чарыгдалдары дуглаары-биле тургускан:

чурттап турары административтиг районунуң девискээринде хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгы) чорурунга;

хоорай чоогунуң аргыжылгасының автомобиль транспорту-биле чорурунга; телефон тургузарына;

диш протезтерин белеткээринге болгаш кылырынга (өңнүг металлдар болгаш металл-керамика өртөөн төлээр чарыгдалдардан аңгыда);

суг, агаар азы хоорайлар аразының автомобиль транспорту-биле чылда бир катап аргыжарына (дыштынар черинге чедир болгаш дедир кээр);

чуртталга оран-савазында ажыглап турары ниити шөлүнүң төлевиринин (коммунал квартираларга-ажыглап турар шөлүн езугаар) талазы-биле, оон иштинде кады чурттап турар өг-бүлө кижигүннеринге;

коммунал ачы-дузаны төлээр талазы-биле (суг хандырылгасы, суг аргыштырылгасы, амыдырал болгаш өске-даа артынчыларны үндүр сөөрткени, газ, электри болгаш чылыг энергиязы, а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар күш-ажылдың хоочуннарына-кадыг одаар чүүлү садып алырынга болгаш ол одаар чүүлү чедирер транспорт ачы-дузанын төлээринге);

7. Ай санының акша төлевирин агартынган кижилерге дараазында чарыгдалдары дуглаары-биле тургускан:

эмчилеринин рецептилерин езугаар эм-таң садып алырынга;

хоорай чоогунуң аргыжылгасының автомобиль транспорту-биле чорурунга (таксиден аңгы); суг, агаар азы хоорайлар аразының автомобиль транспорту-биле аргыжарына коммунал ачы-дузаны төлээр талазы-биле (суг хандырылгасы, суг аргыштырылгасы, амыдырал болгаш өске-даа артынчыларны үндүр сөөрткени, газ, электри болгаш чылыг энергиязы, а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар күш-ажылдың хоочуннарына-кадыг одаар чүүлү садып алырынга болгаш ол одаар чүүлү чедирер транспорт ачы-дузанын төлээринге);

8. Ай санының акша төлевирин агартынган кижилеринин болгаш политиктиг репрессиялардан когараан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннеринге оларның ээлеп турары чуртталга оран-савазының төлеви-

ринин талазы-биле чарыгдалдарының кезин доктаадып тургускан.

Агартынган кижилеринин болгаш политиктиг репрессиялардан когараан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннеринге оларның өг-бүлелеринин ажил кылып шылдык болгаш кады чурттап турар кижигүннери кирер.

9. Ай санының акша төлевири дараазында хемчээлдерлиг:

күш-ажылдың хоочуннарына — 766 руб.; тылдың ишчилеринге — 796 руб.; күш-ажылдың хоочуннары болуп турар тылдың ишчилеринге — 474 руб.;

агартынган кижилерге — 868 руб.; политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилерге — 783 руб.; агартынган кижилеринин болгаш политиктиг репрессиялардан когараан деп санаткан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннери — 363 руб.

Бо пунктуда айыттынган хамаатылар чамдык категорияларына ай санының акша төлевиринин хемчээлин чыл санында кылып болуп турар хоойлу езугаар индексациялаар.

10. Ай санының акша төлевирин тыпсыры болгаш төлээрин Тыва Республиканың Кызыл, Ак-Довурак хоорайларының болгаш кожууннарының чонунуң социал камгалал органнары 2005 чылдың декабрь 28-те Тыва Республиканың "Хамаатыларның чамдык категорияларына социал деткимче чамдык категорияларына социал деткимче чамдык күрүне бүрүн эргелерин муниципалдыг тургузуулар бот-башкарылга органнарына тыпсыры дугайында" №1560 УХ-1 хоойлузунга дүүштүр боттандыраар.

11. Ай санының акша төлевирин тыпсыры болгаш төлээрин Тыва Республиканың хоойлуларында болгаш нормативтиг актыларда көрдүнгөн элээш каш баа даалар езугаар алыр эргелиг хамаатылар ажилдың хоочуну болуп турар тылдың ишчилеринин (кадыг одаар чүүлү садып алырынга болгаш ол одаар чүүлү чедирер транспорт ачы-дузанын төлээринге);

12. Хосталгазын казып шииттирген кижилерге доктаадып тургускан ай санының акша төлевирин бодунуң херек эрттирип турар эдип чазар колонияның турар черинде социал камгалал органынче ол албан чер администрациязын дамчыштыр дилегчирер.

13. Ай санының акша төлевирин тыпсыры биле хамааты бодунуң доктаамал чурттап турар черинде социал камгалал органын кириер чүүлдери:

хостуг байдалга бижээн билдиргелеринин;

бодун бадыткаар документинин кыргазын;

социал деткимчениң хемчеглерин алыр документинин хоолгазын;

агартынган кижилеринин болгаш политиктиг репрессиялардан когараан кижилеринин өг-бүлелеринин кижигүннери деп санаткан кижилер агартынган кижилер-биле болгаш политиктиг репрессиялардан когараан кижилер-биле кады чурттап турары дугайында документини немей кириер.

Документилеринин хоолгазын олар боттары-биле катаят эккээр.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

«Күш-ажылдың хоочуннарына болгаш тылдың ажил-ишчилеринге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1159 УХ-1 "Күш-ажылдың хоочуннарына болгаш тылдың ажил-ишчилеринге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында" Тыва Республиканың Хоойлузунга ("Тувинская правда", 2004 чылдың декабрь 31-де; 2005 чылдың апрель 9-та; 2008 чылдың январь 31-де; 2011 чылдың ноябрь 29-та; "Шын", 2008 чылдың февраль 5-те, май 22-де; 2011 чылдың декабрь 6-да) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 2-ги чүүлү дараазында эдилге-биле бижиер;

"2 чүүл. Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннарына (тылдың ажил-ишчилеринге) социал дуза чедирер хемчеглер

Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннарына (тылдың ажил-ишчилеринге) социал деткимчениң дараазында хемчеглерин тургузар;

1) айыттынган кижилеринин пенсия үнеринге чедир ажилдап турган үезинде быжыглаттынып турган поликлиникаларына болгаш өске-даа медицина албан черлеринге

хандырылганы кадагалап арттыраары, база ол ышкаш Тыва Республиканың девискээринде чурттап турар Россия Федерациязының хамаатыларына күрүне магадылалдарын көргүзөр программалар талазы-биле ээлчег чок медицина дузанын көргүзери;

2) Тыва Республиканың кадык камгалалының күрүнениң азы муниципалдыг албан черлеринге халас эмчи дузанын Тыва Республиканың хоойлуларына болгаш өске-даа нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларына дүүштүр көргүзери;

3) назылап кырааннарның болгаш инвалидтеринин бажың-интернаттарына, социал хандырылга төптеринге хүлээп алышкын үезинде артык эргелиг болуру, бажыңына социал дуза чедирер салбырларның хандырып турар үезинде ээлчег чок хүлээп алышкынны көргүзери;

4) оларның чыл санында шөлээзин таарымчалыг үезинде ажыглаары болгаш чылда 35 ажил хүнү чедир күш-ажыл төлевири чок шөлээни бээр;

5) чарыгдал кезээн дуглаары-биле ай са-

нының акша төлевирин бээр кылдыр ад-рестиг социал дузаны көргүзери;

эмчилеринин берген рецептизи езугаар эм-таң садып алырынга;

Тыва Республиканың девискээринде кайы-даа хоорайга хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгыда), айыттынган кижилеринин чурттап турар черинден хамаарылга чокка, хоорай кыдыының болгаш хоорайлар аразының маршруттарының (районнар аразына, республика иштинге) ниити ажыгдалдың автомобиль транспортуна чорурунга;

чурттап турар черинин аайы-биле кадык камгалалының күрүнениң азы муниципалдыг албан черлеринге кылымал диштерни (үнелиг металлдардан болгаш металл керамика өртөөн төлээр чарыгдалдардан аңгыда) белеткээринге болгаш септээринге, база ол ышкаш бертик-межел байдалын тургусканы бар таварылгада, өске-даа протезтерни болгаш протез-ортопедиктиг кылыглары хандыраарына;

Хары угда күш-ажылдың хоочуннары болуп турар Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннарына (тылдың ажил-ишчилеринге) социал дуза чедиреринин дараазында немелде хемчеглерин бээр;

чарыгдал кезээн дуглаары-биле ай санының акша төлевирин бээр кылдыр адрес-тиг социал дузаны көргүзери;

телефон ажыглааны дээр абонент төле-

виринге, радио ажыглааны дээр ачы-дуза төлевиринге;

коммунал ачы-дузанын төлевиринин (суг хандырылгасы, суг дамчыдылгасы, амыдырал болгаш өске-даа артынчыларны үндүргени, газ, электри болгаш чылыг энергиязы); төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар хоочуннарга, - кадыг хевиринин одаар чүүлүн (хөмүр-дашты) садып алыры болгаш одаар чүүлү чедиреринин транспорт хөлезинин төлээринге;

Ай санының акша төлевирин бээр чурумун болгаш байдалдарын Тыва Республиканың Чазаа доктаадыр.;

2) 3-кү чүүлү дараазында эдилге-биле бижиер:

"3 чүүл. Күш-ажылдың хоочуннарына социал дуза чедирер хемчеглер

Күш-ажылдың хоочуннарына социал дуза чедиреринин дараазында хемчеглерин тургузар;

1) айыттынган кижилеринин пенсия үнеринге чедир ажилдап турган үезинде быжыглаттынып турган поликлиникаларга болгаш өске-даа медицина албан черлеринин хандырылганы кадагалап арттыраары болгаш өске-даа медицина албан черлеринин оло ышкаш Тыва Республиканың девискээринде чурттап турар Россия Федерациязының хамаатыларына күрүне магадылалдарын көргүзөр программалар талазы-биле ээлчег чок медицина дузанын көргүзери;

2) Тыва Республиканың кадык кам-

ралының күрүнениң азы муниципалдыг албан черлеринге медицина дузазын Тыва Республиканың хоойлуларына болгаш өске-даа нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларына дүшүр көргүзери;

3) бодунуң күш-ажылын уламчылап турда, чыл санының шөлээзин оларның таарымчалыг үезинде бээр болгаш чылда 30 ажыл чүрү чедир күш-ажыл төлевири хевээр артпас шөлээни бээр;

4) чарыгдал кезээн дуглаары-биле ай санының акша төлевири бээр кылдыр адрестиг социал дузаны көргүзери;

телефон ажылгааны дээш абонент төлевириг, радио ажылгааны дээш ачы-дуза төлевириг;

ээлеп оран оран-савазының нити шөлүнүн төлевириг;

коммунал ачы-дузазының төлевириг

суг хандырылгасы, суг дамчыдылгасы, амы-дыралдың болгаш өске-даа артынчыларны үндүргени, газ, электрик болгаш чылыг энергиясы); төп одалга чок бажыңнарда чурттап турар хоочуннар, - кадыг хевириниң одаар чүүлүн (хөмүр-дашты) садып алырынга бол-

гаш одаар чүүлду чедирери-биле транспорт хөлезинин төлээринге;

кырааны дээш пенсия алыр эрге берип турар назы-хар четкенде чурттап турар чериниң аайы-биле кадык камгалалының күрүнениң азы муниципалдыг албан черлеринге

кылмал диштерни (үнелиг металлдардан болгаш металл керамика өрттөн төлээр чарыгдалдардан аңгыда) белеткээринге

болгаш септээринге;

Тыва Республиканың девискээринде айы-даа хоорайга хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгыда), айыттыг кижилериниң чурттап турар черинден хамаарылга чокка, хоорай

кыдынының болгаш хоорайлар аразының маршруттарының (районнар аразына, республика иштинге) нити ажылгалдың автомобиль транспортуна чоруурунга.

Ай санының акша төлевири бээринин чурумун болгаш байдалдарын Тыва Республиканың Чазаа доктаадыр.

Бүдүрүлгелер, албан черлери, организациялар, өнчү хевирлеринден хамаарылга чокка, база тус чер бот-башкарылга органны, күш-ажылдың тускай шынарын болгаш байдалдарын барымдаалавышаан, хамаарылгалыг бүдүрүлгенин, албан черинин, организацияның мурнунга онза тускай ачы-хавыялыг хамаатыларга социал деткимчениң немелде хемчеглерин доктаадып тургузар эргелиг болур.

3) 7-ги чүүлде:

а) бирги абзацта "2-ги чүүлдүн 3 - 6 болгаш 10 абзацтарында база 3-кү чүүлдүн 3, 5-8 абзацтарында" деп сөстөрнү "2-ги чүүлдүн 5-6 пунктуларында болгаш 3-кү чүүлдүн 4-кү пунктузунда" деп сөстөр-биле солугу;

б) ийги абзацта "Федералдыг хоойлуларга" деп сөстөрнүң соонга, "бо хоойлуга (хары угда күш-ажылдың хоочуннары болуп турар тылдың ажыл-ишчилеринден аңгыда)" деп сөстөрнү немээр;

в) дөрткү абзацты күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2012 чылдың февраль 14

№ 1193 ДХ-1.

«Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1147 УХ-1 Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга («Тувинская правда», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2005 чылдың май 19-та; 2011 чылдың декабрь 20-де; «Шын», 2011 чылдың декабрь 20-де) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 1-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле кириер:

"1 чүүл. Агартыг кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер

Агартыг кижилерге социал дуза чедиреринин дараазында хемчеглерин бээр:

1) кадык камгалалының республиканың олгаш (азы) муниципалдыг албан черлеринге эмчи дузазын көргүзери;

2) чарыгдал кезээн дуглаары-биле ай санының акша төлевири бээр кылдыр адрестиг социал дузаны көргүзери;

чурттап турары административтиг районунуң кызыгаарына хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгыда) чоруурунга;

хоорай чоогунуң автомобиль транспортунуң харылзааларына чоруурунга;

телефонну тургузуп бээринге;

кылмал диштерни (үнелиг металлдардан болгаш протезтерден аңгыда) белеткээринге олгаш септээринге;

суг, агаар азы хоорайлар аразының ав-

томобиль транспорту-биле дыштаныр черге чедир (ынаар чедиринге - дедир кээринге) чоруурунга;

ээлеп оран оран-савазының нити шөлүнүн төлевири (коммунал квартираларга - ээлеп турар шөлүнүн) төлээринге, оон иштинде кады чурттап турар оларның өг-бүлелеринин кижигүннеринге;

коммунал ачы-дузаларын төлээринге (оон иштинде кады чурттап турар оларның өг-бүлелеринин кижигүннеринге), а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турарларга - кадыг хевириниң одаар чүүлүн (хөмүр-дашты) садып алырынга болгаш одаар чүүлду чедирер транспорт хөлезинин төлээринге.

Ай санының акша төлевири бээринин чурумун болгаш байдалдарын Тыва Республиканың Чазаа доктаадыр.

Бүдүрүлгелер, албан черлери, организациялар, өнчү хевирлеринден хамаарылга чокка, база тус чер бот-башкарылга органны, күш-ажылдың тускай шынарын болгаш байдалдарын барымдаалавышаан, хамаарылгалыг бүдүрүлгенин, албан черинин, организацияның мурнунга онза тускай ачы-хавыялыг хамаатыларга социал деткимчениң немелде хемчеглерин доктаадып тургузар эргелиг болур.

3) 7-ги чүүлде:

а) бирги абзацта "2-ги чүүлдүн 3 - 6 болгаш 10 абзацтарында база 3-кү чүүлдүн 3, 5-8 абзацтарында" деп сөстөрнү "2-ги чүүлдүн 5-6 пунктуларында болгаш 3-кү чүүлдүн 4-кү пунктузунда" деп сөстөр-биле солугу;

б) ийги абзацта "Федералдыг хоойлуларга" деп сөстөрнүң соонга, "бо хоойлуга (хары угда күш-ажылдың хоочуннары болуп турар тылдың ажыл-ишчилеринден аңгыда)" деп сөстөрнү немээр;

в) дөрткү абзацты күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2012 чылдың февраль 14

№ 1193 ДХ-1.

эмчилерниң бижип берген рецептизи езугаар эм-таң садып алырынга;

чурттап турары административтиг районунуң кызыгаарына хоорайның пассажир транспортунуң бүгү хевирлеринге (таксиден аңгыда) чоруурунга;

хоорай чоогунуң автомобиль транспортунуң харылзааларына чоруурунга;

ээлеп оран оран-савазының нити шөлүнүн төлевири (оон иштинде политиктиг репрессияларга когараан деп санаан кижилерниң өг-бүлелеринин кижигүннеринге);

коммунал ачы-дузаларын төлээринге, а төп одалга чок бажыңнарда чурттап турарларга, - кадыг хевириниң одаар чүүлүн (хөмүр-дашты) садып алырынга болгаш одаар чүүлду сөөртүрүнүн транспорт хөлезинин төлээринге.

Ай санының акша төлевири бээринин чурумун болгаш байдалдарын Тыва Республиканың Чазаа доктаадыр.

Бүдүрүлгелер, албан черлери, организациялар, өнчү хевирлеринден хамаарылга чокка, база тус чер бот-башкарылга органны, күш-ажылдың тускай шынарын болгаш байдалдарын барымдаалавышаан, хамаарылгалыг бүдүрүлгенин, албан черинин, организацияның мурнунга онза тускай ачы-хавыялыг хамаатыларга социал деткимчениң немелде хемчеглерин доктаадып тургузар эргелиг болур.

3) 7-ги чүүлде:

а) бирги абзацта "2-ги чүүлдүн 3 - 6 болгаш 10 абзацтарында база 3-кү чүүлдүн 3, 5-8 абзацтарында" деп сөстөрнү "2-ги чүүлдүн 5-6 пунктуларында болгаш 3-кү чүүлдүн 4-кү пунктузунда" деп сөстөр-биле солугу;

б) ийги абзацта "Федералдыг хоойлуларга" деп сөстөрнүң соонга, "бо хоойлуга (хары угда күш-ажылдың хоочуннары болуп турар тылдың ажыл-ишчилеринден аңгыда)" деп сөстөрнү немээр;

в) дөрткү абзацты күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2012 чылдың февраль 14

№ 1193 ДХ-1.

«Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

1996 чылдың июль 4-те № 584 "Библиотечка ажылының дугайында" Тыва Республиканың хоойлузунуң ("Тувинская правда", 1996 чылдың июль 25-те; 2001 чылдың май 8-те, июль 3-те; 2004 чылдың июнь 5-те, декабрь 31-де; 2008 чылдың август 28-те; 2009 чылдың июнь 23-те, декабрь 3-те; 2011 чылдың октябрь 19-та; Тыва Республиканың хоойлузунга алырының чыындызы, 2001 чыл, № 2, 146 чүүл; "Шын", 2004 чылдың июнь 17-де, декабрь 31-де; 2008 чылдың сентябрь 2-де; 2009 чылдың июнь 18-те, декабрь 1-де; 2011 чылдың октябрь 18-те) 24-кү чүүлүнүн 5-ки кезээнде, а ол ышкаш Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы коммунал ачы-дузаларын ханды-рар нормаларга болгаш нормативтерге хамаарыштыр чыл санында коммунал ачы-дузаларын төлээр талазы-биле социал деткимче алырынга. Социал деткимчениң айыттыг хемчеглерин көргүзеринге чарыгдалдарны Тыва Республиканың болгаш тус чер бюджеттеринден боттандыраар." деп сөстөрнү ал кааптар.

2 чүүл

1995 чылдың апрель 3-те № 261 "Культура дугайында" Тыва Республиканың хоойлузунуң ("Тувинская правда", 1995 чылдың апрель 18-те; 2001 чылдың май 31-де; 2003 чылдың июль 26-да; 2004 чылдың май 20-де; 2005 чылдың март 25-те; 2006 чылдың август 3-те; 2007 чылдың июнь 26-да; 2010 чылдың декабрь 2-де; 2011 чылдың май 14-те; «Шын», 2003 чылдың октябрь 23-те; 2004 чылдың май 28-те, декабрь 30-де; 2006 чылдың август 5-те; 2007 чылдың июль 3-те, 2011 чылдың май 12-де) 52-ги чүүлүнүн алдыгы абзазын дараазында эдилге-биле бижиер:

"Культура албан черлеринин көдээ черде чурттап болгаш ажылдап турар специалистери албан-дужаалында шалыңының (тариф ставказының) 25 хуузу хире хемчээлдиг немелде төлевир акша алыр эргелиг болур. Күрүнениң культура албан черлеринин көдээ черде чурттап болгаш ажылдап турар специалистери Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы социал деткимче хемчеглерин көргүзеринин хемчээлинге болгаш чурум езугаар, чурттаар оран-сава фондузунун хевиринден хамаарылга чокка, коммунал ачы-дузаларын төлээр чарыгдалдарын компенсациязы кылдыр социал деткимче хемчеглерин алыр эргелиг болур."

3 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1095 УХ-1

«Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1095 УХ-1

«Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

"Мээң бадылаашкыным-шиитпирлиг!" деп ажилды эң эки организастаарының конкурзунуң дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың январь 17-ден март 10-га чедир дээди, ортумак болгаш эге профессионал өөредилге черлеринин аразына конкурсту эрттирер.

2. Россия Федерациязының Президентинин соңгулдарының үезинде аныктарның эрге-хоойлу культуразын бедидеринин талазы-биле ажилды эң эки организастаары дээш дээди, ортумак болгаш эге профессионал өөредилге черлеринин аразына конкурстун дугайында дүрүмнү бадылаар.

3. Конкурстун түннелин езугаар тиелекчи деп санатканнарга акша-хөреңгини Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бухгалтериязы Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаалын езугаар федералдыг бюджеттин акша-хөреңгинден тускайлаар.

4. Бо доктаалды республиканың "Шын"

чурумун болгаш байдалдарын Тыва Республиканың Чазаа доктаадыр.

3) 4-кү чүүлде:

а) бирги абзацта "1-ги чүүлдүн 2 - 8 пунктуларында база 2-ги чүүлдүн 2, 3, 5, 6, 7 пунктуларында" деп сөстөрнү "1-ги чүүлдүн 2-ги пунктузунда база 2-ги чүүлдүн 3-кү пунктузунда" деп сөстөр-биле солугу;

б) дөрткү абзацты күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткенде, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2012 чылдың февраль 14

№ 1196 ДХ-1.

«Политиктиг репрессиялардан агартыг кижилерге болгаш когараан деп санаан кижилерге социал дуза чедирер хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың февраль 13-те хүлээп алган

1 чүүл

1996 чылдың июль 4-те № 584 "Библиотечка ажылының дугайында" Тыва Республиканың хоойлузунуң ("Тувинская правда", 1996 чылдың июль 25-те; 2001 чылдың май 8-те, июль 3-те; 2004 чылдың июнь 5-те, декабрь 31-де; 2008 чылдың август 28-те; 2009 чылдың июнь 23-те, декабрь 3-те; 2011 чылдың октябрь 19-та; Тыва Республиканың хоойлузунга алырының чыындызы, 2001 чыл, № 2, 146 чүүл; "Шын", 2004 чылдың июнь 17-де, декабрь 31-де; 2008 чылдың сентябрь 2-де; 2009 чылдың июнь 18-те, декабрь 1-де; 2011 чылдың октябрь 18-те) 24-кү чүүлүнүн 5-ки кезээнде, а ол ышкаш Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы коммунал ачы-дузаларын ханды-рар нормаларга болгаш нормативтерге хамаарыштыр чыл санында коммунал ачы-дузаларын төлээр талазы-биле социал деткимче алырынга. Социал деткимчениң айыттыг хемчеглерин көргүзеринге чарыгдалдарны Тыва Республиканың болгаш тус чер бюджеттеринден боттандыраар." деп сөстөрнү ал кааптар.

2 чүүл

1995 чылдың апрель 3-те № 261 "Культура дугайында" Тыва Республиканың хоойлузунуң ("Тувинская правда", 1995 чылдың апрель 18-те; 2001 чылдың май 31-де; 2003 чылдың июль 26-да; 2004 чылдың май 20-де; 2005 чылдың март 25-те; 2006 чылдың август 3-те; 2007 чылдың июнь 26-да; 2010 чылдың декабрь 2-де; 2011 чылдың май 14-те; «Шын», 2003 чылдың октябрь 23-те; 2004 чылдың май 28-те, декабрь 30-де; 2006 чылдың август 5-те; 2007 чылдың июль 3-те, 2011 чылдың май 12-де) 52-ги чүүлүнүн алдыгы абзазын дараазында эдилге-биле бижиер:

"республиканың кадык камгалал системазында көдээ черде, хоорай хевирлиг суурлардан аңгыда, чурттап болгаш ажылдап турар эмчилер, провизорлар, ортумак эмчи болгаш фармацевтика эртемениң ажылдакчылар Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы социал деткимче хемчеглерин көргүзеринин хемчээлинге болгаш чурум езугаар, чурттаар оран-сава фондузунун хевиринден хамаарылга чокка, коммунал ачы-дузаларын төлээр чарыгдалдарын компенсациязы кылдыр социал деткимче хемчеглерин алыр эргелиг болур."

3 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1135 УХ-1

"Тыва Республиканың кадык камгалалының эмчи болгаш фармацевтика ажылдакчыларынга социал деткимче хемчеглеринин дугайында" Тыва Республиканың Хоойлузунуң ("Тувинская правда", 2004 чылдың декабрь 31-де; «Шын», 2007 чылдың июнь 5-те) 2-ги чүүлүнүн он чедиг абзазын дараазында эдилге-биле бижиер:

"республиканың кадык камгалал системазында көдээ черде, хоорай хевирлиг суурлардан аңгыда, чурттап болгаш ажылдап турар эмчилер, провизорлар, ортумак эмчи болгаш фармацевтика эртемениң ажылдакчылар Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы социал деткимче хемчеглерин көргүзеринин хемчээлинге болгаш чурум езугаар, чурттаар оран-сава фондузунун хевиринден хамаарылга чокка, коммунал ачы-дузаларын төлээр чарыгдалдарын компенсациязы кылдыр социал деткимче хемчеглерин алыр эргелиг болур."

4 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1135 УХ-1

"Тыва Республиканың кадык камгалалының эмчи болгаш фармацевтика ажылдакчыларынга социал деткимче хемчеглеринин дугайында" Тыва Республиканың Хоойлузунуң ("Тувинская правда", 2004 чылдың декабрь 31-де; «Шын», 2007 чылдың июнь 5-те) 2-ги чүүлүнүн он чедиг абзазын дараазында эдилге-биле бижиер:

"республиканың кадык камгалал системазында көдээ черде, хоорай хевирлиг суурлардан аңгыда, чурттап болгаш ажылдап турар эмчилер, провизорлар, ортумак эмчи болгаш фармацевтика эртемениң ажылдакчылар Тыва Республиканың Чазааның доктаатканы социал деткимче хемчеглерин көргүзеринин хемчээлинге болгаш чурум езугаар, чурттаар оран-сава фондузунун хевиринден хамаарылга чокка, коммунал ачы-дузаларын төлээр чарыгдалдарын компенсациязы кылдыр социал деткимче хемчеглерин алыр эргелиг болур."

5 чүүл

Бо хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2012 чылдың февраль 14

№ 1199 ДХ-1.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

Аныктарның эрге-хоойлу культуразын бедидер талазы-биле

«Мээң бадылаашкыным-шиитпирлиг!» деп ажилды эң эки организастаарының конкурзунуң дугайында

2012 чылдың январь 17 №26/157-6 Кызыл хоорай

Анык хамаатыларның соңгулдаларга кирж

(Топчуз. Эгези 5-ки арында).

илеридип тывары болур.

2. Организациончылары

Бо конкурстун организациончызы конкурсту кады организастаан ТР-ниң Өөредилге болгаш эртем яамызы-биле, ТР-ниң Аныяктар болгаш спорт херектеринин талазы-биле яамызы-биле, Кызыл хоорайның мэриязының аныяктар херектеринин талазы-биле департаментизи-биле кады Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы болуп турар.

3. Эрттиреринин хуусаазы

Конкурсту 2012 чылдың январь 17-ден март 10-га чедир эрттирер.

4. Киржикчилери

Конкурса киржири-биле дараазында черлерин чалаар:

- Тыва Республиканың дээди, ортумак, эге профессионал өөредилгениң өөредилге черлерин;

- Тыва Республиканың девискээринде ажылдап турар аныяктарның хөй-ниити организацияларын.

5. Конкурстун негелделери

Конкурса киржири-биле 2012 чылдан март 10-дан орайтатпайн, сайгарып көөр кылдыр дараазында документилерни конкурс комиссиязынче кириер:

- кылып турары ажылдың бижимел тайылбырын, ол дараазында тургузулгусу болур:

1. Кирилде кезээ;

2. Авторнун азы автор коллективинин дугайында медээлер;

3. Аныяктарның эрге-хоойлу культуразын бедидеринин талазы-биле 2012 чылда эрттирер хемчеглеринин кыска бижимели:

- конкурстар, класс шактары, айтырыг-харыылар, аныяк сонгукчулар клуву;

- солун кижилер-биле ужуражылгалар;

- сонгулда компаниязының дугайында өөредилге черинге дыңнадылгалар;

- информация-тайылбыр продукциязын бүдүргени болгаш асканы, информацияларның көскү чүүлдерин (фото-чуруктарны, схемаларны, плакаттарны, чуруктарны, "Сонгукчунун булуңун") ажылгааны;

- амгы үениң информация технологияларын ажылгааны (видео болгаш аудио роликтерни белеткээни);

- студентилеринин эрге-хоойлу чырыдышкынының талазы-биле ажылдар (сонгукчулар клувунун, "төгерик столдарның", "ажыл-херекчи оюннарның" ажылын организастааны);

4. Ажылдың түннелдери, ниити түннелдер болгаш аныяк сонгукчуларның эрге-хоойлу культуразын бедидеринин талазы-биле өөредилге черинге медээ-тайылбыр ажылын моон сонгаар планнаарының талазы-биле сүмелер.

- Фотоматериалдар болгаш видеоматериалдар.

- Плакаттар, хуудустар, видеоролик,

- өөредилге черинин, хөй-ниити организациязының удуртукчузунун адын салган киржилге дугайында чагыгы.

6. Конкурсту эрттиреринин чурumu

6.1. Конкурс ажылдарын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче (Кызыл хоорай, Чүлдүм кудумчузу, бажың 18, каб. 210, тел. 2-10-09) 2012 чылдың март 10-га чедир кириер.

Соңгукчуларның (референдум киржикчилеринин), сонгулдалар организациончыларының, 2011/2012 өөредилге чылында сонгулда кампанияларының киржикчилеринин сонгулда эргелеринин болгаш сонгулда чорудулгаларының эрге-хоойлу болгаш политиктиг культуразын бедидеринин айтырыгларының талазы-биле эң эки ажыл дээш Россия Федерациязының дээди өөредилге черлеринин студентилеринин, аспирантыларының болгаш башкыларының аразынга конкурстун дугайында

2011 чылдың декабрь 21-ден 2012 чылдың июль 20-ге чедир уде Россия Федерациязының Төп сонгулда комиссиязы Россия Федерациязының Өөредилге болгаш эртем яамызы-биле кады Россия Федерациязының сонгулда комиссияларының болгаш Россия Федерациязының дээди өөредилге черлеринин деткимчези-биле сонгулда эргелеринин болгаш сонгулда чорудулгаларының, сонгукчуларның (референдум киржикчилеринин), сонгулдалар организациончыларының, 2011/2012 өөредилге чылында сонгулда кампанияларының киржикчилеринин эрге-хоойлу болгаш политиктиг культуразын бедидеринин айтырыгларының талазы-биле эң эки ажыл дээш Россия Федерациязының дээди өөредилге черлеринин студентилеринин, аспирантыларының болгаш башкыларының аразынга конкурсту (моон сонгаар-конкурс дээр) эрттирер.

Конкурстун сорулгазы-сонгулда эргезинин болгаш сонгулда чорудулгазының талазы-биле эртем шинчилелдеринге Россия Федерациязының дээди өөредилге черлеринин студентилеринге, аспирантыларына болгаш

Конкурсче чоруткан материалдарны эгитпес болгаш сонгулдалар организациончыларының болгаш сонгукчуларның эрге-хоойлу культуразын бедидеринин талазы-биле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының ажылынга ажылгап болур.

6.2. Конкурс ажылдарының ээлеринин киржилгези-биле оон камгалалы 2012 чылдың март 4-те болур.

Конкурс ажылдарын үнелээр сорулга-биле конкурс комиссиязының кежигүннери, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кежигүннери өөредилге черлеринге баарлар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче чагыгларын кириерин өөредилге черлеринге сүмелеп турар.

7. Конкурстун түннелдерин үндүрери

7.1. Конкурстун түннелдерин конкурс комиссиязы үндүрер болгаш Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязын хуралында 2012 чылдың март 20-ге чедир уде бадылаар.

7.2. Конкурса кириген ажылдарны конкурс комиссиязының кежигүннери он баллдыг система-биле үнелээр.

Конкурса кириген ажылдарны үнелээринин барымдаалары болза:

- кириген ажылдарда тайылбыр ажылының чаа идеяларының барын;

- чаа информация технологияларын ажылгааны;

- студентилер-биле ажылда: өөредилге черлеринде сонгукчулар клувун тургусканы;

- конкурс ажылдарын көскү информация чепсектери-биле (видеороликтер-биле, слайдылар биле болгаш өске даа) дерзенин;

- аныяктар биле ажылдың аргаларын болгаш хевирлерин сайзыраңгайыдар талазы-биле саналдарның барын.

8. Конкурс комиссиязы

8.1. Конкурстун түннелдерин үндүрери-биле конкурс комиссиязын тургузар, оон составына Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кежигүннери, Тыва Республиканың Аныяктар болгаш спорт херектеринин талазы-биле яамызының, Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызының, Кызыл хоорайның мэриязының аныяктар болгаш спорт херектеринин талазы-биле департаментизинин төлээлери, өөредилге черлеринин төлээлери кирерлер.

8.2. Конкурс комиссиязы түннелди ажык бадылаашкын аргазы-биле үндүрер, тиелекчилерни, тыпсыр шаңналдарның санын барымдаалап тургаш, тодарадыр. Бир эвес оон кежигүннеринин хөй кезин киржил турар болза, конкурс комиссиязының хуралын бүрүн эргелиг деп санаар. Конкурс комиссиязының шийтпирин хуралга киришкен кежигүннеринин хөйүнүн бадылаашкыны-биле хүлээп алыр.

8.3. Конкурс комиссиязының шийтпиринге үндезилеп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дараазында шаңналдарны тыпсыр:

I чер дээш — бирги бир шаңнал — 10000 рубль;

II чер дээш — ийги бир шаңнал — 8000 рубль;

III чер дээш — үшкү бир шаңнал — 5000 рубль

Мактал шаңнал — үш шаңнал — 3000-3000 рубль.

тилерни хүлээп алганының дугайында чогуур таңмазындан тодарадыр) Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче 667000, Тыва Республика, Кызыл хоорай, Чүлдүм кудумчузу, бажың 18, тел. (394-22) 2-10-09 деп адресче чорудар.

Конкурстун баштайгы үе-чадазынын түннелин үндүрер талазы-биле комиссия 2012

Россия Федерациязының Президентизинин сонгулдаларын бүрүткеттинген кандидаттарның, бүрүткеттинген кандидаттар депшиткен политиктиг партияларның аразынга БКТРК-ның Кызыл хоорай филиалы «Тыва» КТРК-ның каналдарына халас эфир уезин хувааганының графигинин дугайында

2012 чылдың февраль 2 №28/174-6 Кызыл хоорай

"Россия Федерациязының Президентизинин сонгулдаларының дугайында" Федералдыг хоойлунун 52 чүүлүнүн 13 кезээнге дүүштүр Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Теле-дамчыдылга организацияларының төлээлеринин болгаш Россия Федерациязының Президентизинин сонгулдаларын бүрүткеттинген кандидаттарны депшиткен политиктиг партияларның төлээлеринин болгаш бүзүреттирген кижилеринин киржилгези-биле 2012 чылдың февраль 2-де Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының эрттиргени дугаар тыртышкынының түннелин езугаар тодарткан Россия

Федерациязының Президентизинин сонгулдаларына бүрүткеттинген кандидаттарны бүрүткеттинген кандидаттарны депшиткен политиктиг партияларның аразынга БКТРК-ның КФУБ-ның филиалы "Тыва" КТРК-ның каналдарына халас эфир уезин хувааганының графигин бадылаар (№12 сырылгалар).

2. Бо доктаалды республиканың винская правда" болгаш "Шын" сонгулда нарынга парлаар.

3. Эфир уезин хувааганының айыттыг графигин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының Интернет-сайтына кириер.

Күрүнениң регионда доктаамал үнер парлалга үндүрүлгелеринге сонгулда мурнунун агитация материалдарын халас парладыр, биле тускайлаан парлалга шөлүн Россия Федерациязының

Президентизинин сонгулдаларына бүрүткеттинген кандидаттарның, бүрүткеттинген кандидаттарны депшиткен политиктиг партияларның аразынга хуваарының талазы-биле дугаар тыртышкынының протоколдарын бадылаарының дугайында

2012 чылдың февраль 2 №28/175-6 Кызыл хоорай

"Россия Федерациязының Президентизинин сонгулдаларының дугайында" Федералдыг хоойлунун 52 чүүлүнүн 6 кезээнге дүүштүр Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Күрүнениң регионда доктаамал үнер парлалга үндүрүлгелеринге сонгулда мурнунун агитация материалдарын халас парладыр-биле тускайлаан парлалга шөлүн Россия Федерациязының Президентизинин сонгулдаларына бүрүткеттинген кандидаттарның, бүрүткеттинген кандидаттарны депшиткен политиктиг партияларның аразынга

хуваарының талазы-биле 2012 чылдың февраль 2-де Россия Федерациязының Президентизинин албан-дужаалга бүрүткеттинген кандидаттарның бүзүреттирген кижилеринин киржилгези-биле дугаар тыртышкынының протоколдарын бадылаар (оларны көскү винская правда" болгаш "Шын" сонгулда нарынга парлаар.

3. Дугаар тыртышкынының протоколдарында айыттыг медээлерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының Интернет-сайтына кириер.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының даргазы Б.Д. ОНДАР.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының секретары М.Ш. САМБАЛ

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының 2012 чылдың

02.02-де №28/175-6 доктаалының №1 капсырылгасы

Күрүнениң регионда доктаамал үнер парлалга үндүрүлгелеринге сонгулда мурнунун агитация материалдарын халас парладыр-биле тускайлаан парлалга шөлүн Россия Федерациязының Президентизинин албан-дужаалга бүрүткеттинген кандидаттарның аразынга хуваарының талазы-биле дугаар тыртышкынының протоколдарында медээлер

Бүрүткеттинген кандидаттың фамилиязы, ады, адазының ады	Сонгулда мурнунун агитация материалдарын парлаар Берип турар парлалга шөлүнүн хемчээли		
	"Шын" солун	"Тувинская правда" солун	"Тываның аныяктары" солун
1. Жириновский Владимир Вольфович	2012 чылдың февраль 18, 500 см²	2012 чылдың февраль 11, 646 см²	2012 чылдың март 1, 150 см²
2. Зюганов Геннадий Андреевич	2012 чылдың февраль 25, 500 см²	2012 чылдың февраль 7, 646 см²	2012 чылдың март 9, 150 см²
3. Миронов Сергей Михайлович	2012 чылдың февраль 21, 500 см²	2012 чылдың февраль 16, 646 см²	2012 чылдың март 16, 150 см²
4. Прохоров Михаил Дмитриевич	2012 чылдың февраль 7, 500 см²	2012 чылдың февраль 9, 646 см²	2012 чылдың март 23, 150 см²
5. Путин Владимир Владимирович	2012 чылдың февраль 11, 500 см²	2012 чылдың февраль 14, 646 см²	2012 чылдың март 16, 150 см²

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының 2012 чылдың

02.02-де №28/175-6 доктаалының №2 капсырылгасы

Күрүнениң регионда доктаамал үнер парлалга үндүрүлгелеринге сонгулда мурнунун агитация материалдарын халас парладыр-биле тускайлаан парлалга шөлүн Россия Федерациязының Президентизинин албан-дужаалга бүрүткеттинген кандидаттарның аразынга хуваарының талазы-биле дугаар тыртышкынының протоколдарында медээлер

Бүрүткеттинген кандидатты депшиткен политиктиг партияның ады (политиктиг партияларның депшиткен кандидаттарының фамилияларын алфавит езугаар айыткан)	Сонгулда мурнунун агитация материалдарын парлаар Берип турар парлалга шөлүнүн хемчээли		
	"Шын" солун	"Тувинская правда" солун	"Тываның аныяктары" солун
1. "Россияның либерал-демократтыг партиясы" политиктиг партия	2012 чылдың февраль 9, 625 см²	2012 чылдың февраль 16, 807 см²	2012 чылдың март 1, 182 см²
2. "Россия Федерациязының Коммунисттиг партиясы" политиктиг партия	2012 чылдың февраль 28, 625 см²	2012 чылдың февраль 14, 807 см²	2012 чылдың март 16, 182 см²
3. Чөптүг Россия политиктиг партия	2012 чылдың февраль 4, 625 см²	2012 чылдың февраль 16, 807 см²	2012 чылдың март 9, 182 см²
4. Бүгү-Россияның "Чалгыс демократия" политиктиг партия	2012 чылдың март 1, 625 см²	2012 чылдың февраль 9, 807 см²	2012 чылдың март 23, 182 см²

Кол редакторлар клуву

ЧУГУЛА АЙТЫРЫГЛАРНЫ САЙГАРЫП ЧУГААЛАШКАН

Республиканың массалыг информация чепсектеринин кол редакторларының клуву февраль 13-те чыылган. Чаңыл болган бо ужуражылгага Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол биле Тыва Республиканың Чазааның Даргазының оралакчызы Дина Оюн киришкен.

Чугула чүнүн-даа мурнунда республиканың амгы амыдыралында чугула социал-экономиктиг айтырыгларга, РФ-тин Президентинин сонгулда кампаниязынга бол-чуртта политиктиг байдалдарга амаарыштыр арга-сүме солчул-аа хевирлиг кылдыр эрткен.

Чазак Даргазы Шолбан Кара-оол баштай Чөөн-Хемчик, Өвүр Мөңгүн-Тайга кожуунга жылчын сургакчылаашкынының амдык түңнелдери-биле журналистерни таныштырган. Чижээ, Фракты Мөген-Бүренде аныяк айгарлыкчылар хлеб-булочка, алгандан кылыгларын бүдүрүп, муунун чонунга садып-сайгарып турарын онзалап демдеглээн. Бо коллектив улуг эвес-даа болза, эң ол чүүл көдээ черге ажилдап-мыдыраар, бараан бүдүрер ар-ны тургузуп турары болур. Шак-дыг кызымак, эки үлегерлиг кыл-агыйлар, аныяк өг-бүлелер кожууннарда эвээш эвес.

Көдээ черде биче бүдүрүлгөр, хууда ажил-агыйлар дугайын чугаалап тургаш, республика девискээринге тус черниң бараан бүдүрүкчүлеринге деткимчени

Тыва Чазак узатканын, оларның орулгалыг чоруун чедип алыр сорулгалыын илереткен. Черле ын-чаш тус черниң бараан сайгарыл-газынга республика иштинге чон-нун хереглелин улгаттырарын, ооң эргилде акша-хөреңгизи Тывага артарын чедип алыр сорулга салдырган. Бир эвес бүдүрүлгениң дериг-херекселдерин боттарының акша-хөреңгизи-биле чаартып, бүдүрүлгезин калбартып турар ажил-агыйларга чарыгдалдарының 50 хуузу республика бюджетинден эгидип берип болурунун аргазын чугаалаан.

Бистиң республика Күрүне Думазының сонгулдаларының түңнелдери-биле бодунун депутат мандадын камгалап арттырып шыдаан. Тывага бодаарга, кожа-хелбээ чамдык регионнар депутаттар чок артканын демдеглээн. Тываның депутаты Л.Шойгу эрткен чыышта республикага он-он чылдар иштинде шиитпирлеттинмейн турган дыка хой айтырыгларны шиитпир-леп алырынга улуг дузаны чедир-генин онзалап айтыкан.

Россияның амгы удуртулгазы РФ-тин Күрүне Думазының сонгул-

даларның Тывага эки түңнелдерин бедии-биле үнелеп көргөн. Чурт девискээринге ниити хуулар тала-зы-биле ол улуг эвес көргүзүг бол-за-даа, сагыш-сеткил талазы-биле улуг деткимче болур.

В. Путин Тывага 2011 чылдың декабрьда келгеш, демир-орук тудуун эгелзэн езулалынга кириш-кен. Ону В.Путин бодунун сонгулда кампаниязын Тывадан эгелзэни кылдыр хүлээп болур. Ынчангаш Шолбан Кара-оол кол редактор-лардан бо хамык чүүлдерин шын билип, ону журналистер боттары-ның номчукчуларынга, көрүкчүле-ринге чедирерин дилээн. Бир эвес РФ-тин Президент сонгулдазынга В.Путин тиелелгени чедип алза, ооң Тывага ужуражылгага дыка улуг болур дээрзин база сагындырган.

Эрткен чылдың төңчүзүнде Ты-вага чер шимчээшкени болган. Ооң чедирген уржуктарын узуткаарын-га эргежок чугула чижек компен-сация акша-хөреңгени ТР-ниң Ча-заа санал үндүргөн. Чүгле эрги бол-гаш үрелген бажыңнарда 2 ажыг млрд-рубльди, Кызылда Улуг-Хем-ни кежир көвүрүгүнүң септелгезинге он-он миллион акшаны Феде-ралдыг Чазактан ап болурунун аргазы тургустунганын ол чу-гаалаан.

Ужуражылга үезинде клубка өске-даа солун айтырыгларны чу-гаалашкан.

Бистиң корр.

«Россияның хаак оруктары – 2012»

КОЛЛЕКТИВТЕР ИДЕПКЕЙЛИГ КИРИШКЕН

Февраль 12-де, улуг-хүнде, бүгү чуртка «Россияның хаак оруктары» деп солун маргылдаа болуп эрткен. Арыг агаарга дыштанырынга болгаш спортка ынактарны хаара тудуп турар бо маргылдаа 2012 чылда 30 дугаар чыл эртип турар.



Кызыл хоорайдан ырак эвесе «Тайга» станциязынга эрткен мар-гылдаага чүс-чүс кызылчылар, на-йысылалдың аалчылары — улуг, бичии хаакчылар киришкен. Шак мындыг хой киржикчи, көрүкчүлер станцияга кажан-даа чыгып көр-бээн деп чүвени бо маргылдааның хоочун киржикчилери сактып тур-ган. Он-он коллективтер, улуг-бичии чүс-чүс хаакчылар киришкен. Оларның аразында Тыва Респу-бликаның Чазааның Даргазы Шол-бан Кара-оол, ооң оралакчызы Анатолий Дамба-Хуурак, Тыва Рес-публиканың Дээди Хуралының чам-дык депутаттары, яамыларның бол-гаш өске-даа албан черлеринин ха-рыысалгалыг ажилдакчылары бар.

Эрткен неделяда республика девискээринге дыка соок агаар турган. Ынчалза-даа улуг-хүнде, маргылдаа болур хүнде, «Тайга» станциязынга 25 градус соок турган. Ону республиканың чону улуг-ла соок деп санавас. Ынчал-за-даа станция девискээринге ол хүн арын-башты соолаңадыр шоп турар шору сырынныг болган. Ын-дыг болза-даа чыылганнар ынаар улуг кичээңгей салбайн турганнар.

Хаак оруунга чарыштар назы-хар аайы-биле 6 аңгы бөлүккө эрт-кен. Аңаа колдуу 10 хардан 55 хар-га чедир хаакчылар маңнаан. Бо маргылдаа массалыг хевирлиг бай-далга эртип турган болгаш, аңаа шыырак спортчулардан аңгыда, улуг белеткел чок улустар база ки-ришкен. Оларның кол сорулгазы хаак оруунга маңнап алыры турган. Шынап-ла, оларда хаак оруунче хүннүн-даньның үнүп турар үе кайдал?

Бичии уруглар болгаш оолдар аразында эң кыска — бир кило-метр хемчээлге болган чарышка кожууннардан аалчылар: Улуг-Хемден Даяна Иргит биле Би-Хемден Чаян Маады олар тии-лекчи болганнар.

Беш километрге эр улус ара-зынга чарышка Олег Саяты бирги черни ээлээн, а ооң уруу Шончалай ол-ла хире хемчээлге херээжен улус аразында тиилекчи болган.

Он километр чарышка база бир Саяты, а бо удаа Роман, бирги черни ээлээн.

45 хардан өрү назылыг хаак-

чылар аразында 3 километрге билдингир тыва альпинист Марьяна Сурунчап бирги черни алган, а 55 хардан өрү назылыг улус аразында ол-ла хемчээлге эрткен чарышка биатлонга спорт мастери Сергей Бабкин тиилекчи болган.

Шыырак дээн херээжен хаак-чылар аразында 5 километр хем-чээлге Тожу кожуундан Айгуль Чигжит кымга-даа аштырбайн, бү-зүрелдиг маңнап келген. Бо спорт-чу — хаакка маңнаарында респуб-ликаның каш дакпыр чемпиону аттын эдилекчизи.

Маргылдаа үезинде чаа хе-вирге — 2014 метр хемчээлге үр-чарыш болган. Аңаа ажылының аайы-биле ол-бо албан черлеринде удуртукчу албан-дужаал ээлеп ту-рар улус киришкен. Маңаа ындыг кижилер «Тайга» станциязынга база ол хүн эвээш эвес болганын демдеглес аргажок. Сочиге эр-тер кышкы Олимпий оюннарынга тураскааткан бо хемчээлге тыва парламентинин даргазының ора-лакчызы Ольга Кольчикова тии-лекчи болган.

Бүгү-россия чергелиг бо чылгы «Хаак оруу-2012» чарыштарга идепкейлиг киришкени дээш Кы-зылдың № 1 профессионал учи-лицезинин, РФ-тин Онза байдал-дар яамызының республикада эргелелин болгаш хой-ле че-мпион хаакчыларның чурту болур Би-Хем кожуунун коллективтери Тыва Республиканың Спорт болгаш туризм яамызының хүндүлел би-жиктери болгаш кубоктары-биле шаңнаткан.

Маргылдааның чемпионна-рынга болгаш шаңналдыг черлер-ниң эдилекчилеринге дипломнарны, кубоктарны тывыскан. Шаңналдар-ны тыпсырынга Тыва Республи-каның Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол, Тыва Республиканың спорт болгаш туризм сайыды Уран-кыс Ондар дээш, оон-даа өскелер киришкен.

«Тайга» станциязынга эрткен бо маргылдаага киржи келгеннер кызылчылар болгаш оларның аалчылары чүгле эки белеткээн хаак оруунга маңнап, чуңгулап алган эвес, а ол хүн сеткил хандыр дыштанып алганнар.

Спорт килдизи.

Тывага Шагааны, Ада-чурт камгалакчызының хүнүн болгаш Масленицаны байырлап эрттиреринин ПРОГРАММАЗЫ

Февраль 15-те

Совет шериглерни Афганистандан үндүргенинин 23 чылынга тураскааткан митинг — Тиелелге шөлүңге 12.00 шакта.

«Афганның хады» кино-концерт — Орус куль-тура төвүңге 17.00 шакта.

Февраль 17-де

Школа назыны четпээн бичии уруглар аразында «Шагааның даңгыназы — 2012» хоорай конкурзу — Орус культура төвүңге 9.00 шакта.

Февраль 21-де

Кадыының байдалы-биле арга-шинээ кызы-гаарлаттыг бичии уругларның чуруктарының «Кичээңгейлиг, Шагаа!» республика конкурзу — Парлалга бажыңыга 10.00 шакта (Красноар-мейская, 100, 4-кү каът, № 23 кабинет).

«Адаларының төлөптүг оолдары» патриоттук ырыларның хоорай конкурзу — Орус культура төвүңге 13.00 шакта.

Мөргүл номчулгалары — «Сүбедей» спорт комплекзинге, Улусчу чогаадылга бажыңыга, И.Ярыгин аттыг спорт төвүңге, «Енисей» КБ-ге болгаш хүрээлерге 21.00 шакта.

Февраль 22-де

«Саң салырының езулалы» — Национал парктын девискээринге, Дөгээ даанга 05.00 шакта.



«Шагаа-2012» тыва национал оюннарда рес-публика маргылдаалары — Арат шөлүңге 10.00 шакта.

Театржыткан оюн-көргүзүг «Шагның чаагай эргилдези, Шагаа-найыр моорлап келди, курай-курай!», спортчу оюннар Тыва Республиканын

девискээринде чурттап турар чоннарның национал кухнязының байырлалы — Арат шөлүңге 13.00 шакта.

«Улу чылы, амыр-амыр!» — байырлалдың концерти В. Көк-оол аттыг национал хөгжүм-шии театрынга 17.00 шакта.

Февраль 23-те

Ада-чурт камгалак-чызының хүнүн таварыштыр чечектер салыры-ның езулалы — Тиелелге шөлүңге 11.00 шакта.

«Шагаа-2012» Тыва Республиканың кубогу дээш тыва национал хүреш — «Сүбедей» СК-ге 11.00 шакта.

128 мөгелерниң ара-зынга национал хүрешке бирги чер дээш маргылдаа — «Сүбедей» СК-ге 16.00 шакта.

Ада-чурт камгалакчыларынга тураскааткан байырлалдың концерти — В. Көк-оол аттыг национал хөгжүм-шии театрынга 17.00 шакта.

Февраль 24-те

64 хоочун мөгелерниң аразында (1967 чылдан өрү назылыг) национал хүрешке бирги чер дээш маргылдаа — «Сүбедей» СК-ге 11.00 шакта.

1994-96 чылдарда төрүттүнген оолдар аразында бирги чер дээш хүреш маргылдаа — «Сүбедей» СК-ге 13.00 шакта.

Февраль 25-те

Улуг назылыг спортчулар командаларының аразында биче футболга республика маргылдаа — «Сүбедей» СК-ге 10.00 шакта.

«Масленица» чон-нун оюн-хөгжээшкени — Совет Тываның 5 чылы аттыг стадион-нун девискээри хем эринге 12.00 шакта.

Масленица байыр-лалында спортчу хем-чеглер — Совет Ты-ваның 5 чылы аттыг стадионнун девискээри хем эринге 13.00 шакта.



Кел чыдар Шагаа-биле!

Үнүп олар Улу чылы-биле Монгун-Тайга кожуунун Моген-Бүрен сумузуун Кошкар-оол, Хорлуу, Дазылган арбаннарының чурттаачыларының өг-бүлелеринге аас-кежикти, бүзүрелди, ынакшылды сеткилимниң ханызындан күзедим!

Маскавайева.

Моол дыл өөренирин күзээрнерге

Моол дылды ортумак деңгелге кири өөренир күзедиглерни чалап тур бис. Грамматикага, дылды практикага ажыглаарыңа, чугалажырыңа өөредип каар бис.

Харылзажыр телефоннар 8-923-261-73-89; 8-923-314-84-79.

«МОСКОВСКИЙ №1» ЧУРТТАЛГА-ТУДУГ
КООПЕРАТИВИ БОЛГАШ ЧИЧИНЕ ПОДРЯДЧИК
«ЭНЕРГОСТРОЙ» КХН Московская кудумчузунда,
«Южный» №10 микрорайонда



коттедждер хоорайын тудуп
эглээрин дыңнадып
тур (коттедждерниң
шөлү 175 дөрбелчин
метрден 320 дөрбел-
чин метр чедир,

1 болгаш 2 каъттардан тургустунган, долзуу-биле чагай-
жыттыңган).

Тудуг кылырының болгаш садып алырының дугайында

«Энергострой» КХН-че

8-905-920-41-01, 8-923-268-

90-73, 8-923-386-80-48;

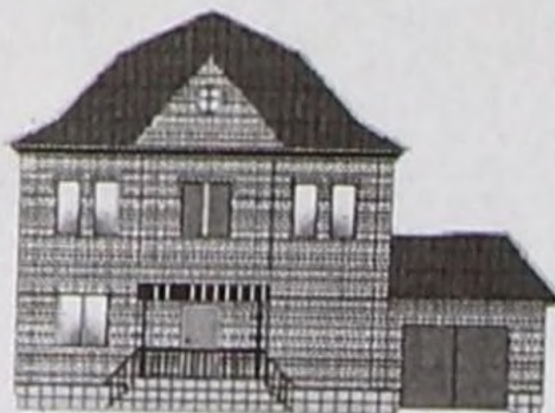
«Московский №1» чурт-

талга-тудуг кооперативинче

3-45-00, 8-913-343-70-05

телефоннарже долгап

болур.



«ЭНЕРГОСТРОЙ» кызыгаарлаттыңан харысалгалыг ниитилелден КВАРТИРАЛАР



Объектинин ады	Өрээлдер саны	So	S кухня	Каъттар
Кызыл хоорай, Энергетиктер мкр. бажың 13, 4 каът тууйбу бажың	2 тип 2	74,78	12,27	1,2,3,4
Дужаар хуусаазы 2012 ч., 1 квартал.	3	97,80	11,50	2,3,4

КАП БАЗЫМ ЧЕРДЕ БЫЖЫГ ГАРАЖТАР БАР.

«Ажаалга банкызы» ААН таварыштыр ипотекага аң болур.

Амгы үеде квартира садып алыры — амгы үениң экономиказының турум эвес байдалдарында силерниң акшаңарны камгалап алырының эң эки арга-дыр. ОЛ БАЖЫҢДАН КВАРТИРАЛАР САДЫП АЛЫРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ДАРААЗЫНДА ТЕЛЕФОННАРЖЕ ДОЛГААР: тел/факс: (39422)4-85-29, 8-923-268-90-73, 8-923-386-80-48, 8-905-920-41-01. Кызыл хоорай, Колхозная кудумчузу, 2 «а».



ШЫН

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазза.
Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: кол редактор—2-01-35, редакторунун оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru;
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агый — 2-17-09, очулга — 2-03-87, үлөтүр — 2-40-77.
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар. Неделяда үш катап үнөр. Хемчээли парлаан 2 ама. Тираж 8900. Чагыг 16. Номери парлааже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 18.00.

АМ БАЗА МЕГЕ АКШАЛАР...



500 рубль үнелиг кылдыр кылган ме-
ларны сайгарар чоруктар Тывада уламчы-
Оператив-истелге хемчеглерин ап чору-
түннелинде Би-Хемниң Туран хоорайга 19-
төрүттүнген ийи хамаатының меге акша кылы-
илереткен.

Ол аныяк кижилер арага аймаан садып алы-
удур дугурушканнар. Олар дүне Туран хоорай-
болгаш «Сайзана» магазиннерге кээп, 500-5-
үнелиг кылдыр кылган ийи меге саазын-биле т-
алганнар, оон артыын боттарының хуу хереге-
ажыглапканнар. Ол фактыга үндезилеп, Тыва Р-
талазы-биле ИХЯ-ның истелге органны Р-
186 чүүлүнүн 1 кезээ-биле (меге акшаларны к-
леткээни болгаш сайгарганы) кеземче херээн-

Анна Л-
ТР талазы-биле ИХЯ-ның экономика-
херек үлгедиишкиннери-биле
килдизинин улуг опер-төлээзи.

БАЙЫРЛАЛДАР ХҮННЕРИНДЕ

Ай санаашкыны-биле Чаа-
чыл—Шагаага, Ада-чурт камга-
лакчызының хүнүнге болгаш
Масленица байырлалыңа ту-
раскааткан янзы-бүрү хемчег-
лер республикада чоруп турар.
Февраль 1-ден 28-ке чедир
өөредилге албан черлеринге, рес-
публиканың библиотекаларыңа, өг-
бүлелерге болгаш уругларга социал
деткимче көргүзөр төптөргө тускай
тургускан план езугаар Ада-чурт
камгалакчыларының хүнүнге ту-
раскааткан «Эрес-дидим чоруктуң
кичээлдери» болуп эртер. Ада-
чурттуң Улуг дайынының хоочунна-
ры-биле болгаш дайын хөдөлиш-
киннеринин киржикчилери-биле
ужуражышкыннар-биле чергелеш-
тир, ол-ла темага турскааткан
делгелгелер, лекция-беседалар,
литература-хөгжүмүг кезээлер,
шериг-патриоттуг оюннар, викто-
риналар болуп эртип турар.

Бо хүннерде Национал музей
ортумак тускай өөредилге албан
черлеринин сургуулдарын болгаш
өөреникчилерни «Шагаа—Чөөн чүк-
түн ай санаашкыны-биле Чаа чыл»
деп темалыг культура-чырыдыш-
кын программаның чалап турар.
Февраль 10-26 хүннеринде Кы-
зыл хоорайның библиотекалары
«Шагааның ак айы» деп делгел-
гелерге найысалалдың чурттаачы-
ларын болгаш аалчыларын чалап
турар. Оон-биле кады «Кызыгаар-
жы» Культура бажыңыңа «Аква-
релька» чогаадкыч каттыжыш-
кынның «Экии, Масленица!» деп
делгелгезин көрүп болур.

Өөредилге черлеринге, күш-
ажылчы коллективтерге, албан чер-
леринге болгаш бүдүрүлгелерге
чанчыл езугаар национал хептерниң,
каасталгаларның, аш-чемниң
көрүлдө конкурстары болур.

Келир неделяда байырлалдар
хүннеринде Тываның чурттаачы-
лары февраль 22-ден 25-ке чедир
дөрт хүн дыштаныр.

Көже берген

Холодильниктер, хеп чуур
машиналар септээр «Рембыттех-
ника» бүдүрүлге Калинин
кудумчузу, бажың За деп адресче
көшкен («Курай» магазинниң
чогу). Тел. 5-36-25.

Мышкыр-оол Чолдак-Ашакович МОНГУШ

Аар араанының түннелинде 73
харлап чорааш, 2012 чылдың фев-
раль 12-де Тываның аңныыр ажыл-
агый адырын тургузарыңа киржил
турган, Тыва Республиканың аң-
ныыр ажыл-агыйының билдингир
удуртукчузу чораан Мышкыр-оол
Чолдак-Ашакович Монгуш мөчээни.

Мышкыр-оол Чолдак-Ашако-
вич Монгуш 1939 чылдың май 2-
де Тыва АССР-ниң Чөөн-Хемчик
районун Хорум-Даг суурга төрүт-
түнген. Ол школа дооскан соонда-
ла белеткел конторазының аңныыр
организациязы албан-дужаалга
бодунуң күш-ажылчы базымын
эглээн, оон соонда Тыва обла-
стың хереглекчилер эвилелиниң
белеткел килдизинин улуг инспек-
торунга ажилдаан.

1961 чылда Иркутскиниң өлүк-
кеш техникумунче өөренип кирген,
оон Совет Армияның хүрээленинче
— шериг албанынче ону кыйгырт-
кан. Халашкан соонда охотовед
болуп ажилдаан, Тыва АССР-ниң
аңныыр ажыл-агый эргелелиниң
кол охотоведи албан-дужаалга че-
дир депшээн. Ол ажилдавышаан,
Иркутскиниң көдээ ажыл-агый
институдун бот-өөредилге-биле
биолог-охотовед мергежилди
дооскан.

Оон организация чоруун ба-
рымдаалап, 1974 чылда совет-пар-
тия ажилдарже ону чоруткан.
Тыва АССР-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң оргинструктор кил-
дизинин инструкторунга, Тыва
Республиканың Улусчу контроль
комитетинин даргазының оралак-
чызынга, Танды райкүүскомунун
даргазынга ажилдаан.

1990 чылдан эгелээш ол Тыва-
ның «Тувапромохота» бүдүрүлге
каттыжышкынының чичине ди-
ректорунга, ону эде тургускан
соонда Тыва Республиканың аң-
мен дириг амытаннарының ажыл-

Ш.В. Кара-оол, В.М. Бартына-Сады, С.И. Тен, А.М. Мо-
А.П. Дамба-Хуурак, В.И. Ендан, Д.И. Оюн, Ю.А. Килиж-
Л.В. Трусова, В.В. Сат, О.В. Дугур-Сурун, К.Б. Сагаан-оол,
Грейсеров, А.М. Саая, У.С. Ондар, В.Д. Кара-Сал, О.Д. На-
Ш.Ч. Монгуш, А.С. Новиков.

Тыва Республиканың Аңныыр болгаш балыктаашкын талазы-
күрүне комитеди аңныыр ажыл-агыйының хоочуну, «Тувапромох-
бүдүрүлге ниитилелиниң удуртукчузу турган

Мышкыр-оол Чолдак-Ашакович
МОНГУШТУҢ

73 харлап чорааш мөчээни-биле холбаштыр дөргүл-төрелдер-
болгаш чоок кижилеринге ханы кажыыдалын илередип тур.



лалыңа камгалал, контро-
гаш башкарылгала талазы-би-
лелдин начальнигинге х-
дыштанылгала үнүжөге
ажылдаан.

Даандырган ажыл-хере-
дик харысалгалыг, орга-
билдиг чоруу-биле, а
ажыл-агыйың талазы-би-
билгилли-биле ол онзала-
раан. Республиканың а
ажыл-агыйын нарын-берге-
дарда тургузар болгаш ка-
арттырар талазы-биле хөй
болгаш энергияны ол үн-
Ажылыңа бердинген чор-
ол аныяк охотоведтерге э-
гер-чижээн көргүзүп келге
республиканың дыка хөй
охотоведтери таныыр, бил-

Оон эрес-шудургу күш-
Төрээн чурт бедии-биле
«Хүндүлелдин демдээ»
биле шаңнаан, «Россияның
ажыл-агыйының алдарлыг
дакчызы» хүндүлүг атты тав-

Тыва Республиканың
Мышкыр-оол Чолдак-Аша-
Монгуштуң төрелдеринге б
чоок кижилеринге ханы к
далын илередип тур. Оон
йында чырык сактышкын
даа уттундурбас!

Расч. счет № 40603810400000000263
Корр.счёт № 301018105000000000735
БИК 049304735 ИНН 1701008465 КПП 170101001
ОАО АБ «Народный Банк Республики Тыва» г. Кызыл.
Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш масса-
коммуникациялар херектеринин талазы-биле яамызының Ортаақы Сибир-
регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солунну 2004 чылдың
14-те эде бүрүткээн.
Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730.
«Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко,
Солунда парлааттыңан материалдарның авторларының бодалдары реда-
кциянын туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыңан саннары болгаш
өске-даа фактылары, дыңнадылары дээш авторлар боттары харыылаар.